

OSTRAVSKÝ

čoliek

Časopis Zoologické zahrady
a botanického parku Ostrava

jaro / 2023
ročník XVII.

Novinky v našem zooshopu

Originální kolekce suvenýrů vyrobené u příležitosti otevření nových expozic pro gibony bělolící a makaky lví.

KOLEKCE VADTHA NI

Batůžek se stahovací šňůrkou

Plastová láhev
objem 780 ml

KOLEKCE WANDERU

Plastový termohrněk
objem 350 ml

Dětské tričko
100% bavlna

Plastová láhev
objem 600 ml

Úvodní slovo ředitele

Vážení přátelé a příznivci ostravské zoo, držíte v rukou další číslo časopisu Ostravský čolek. Předpokládám, že není potřeba poukazovat na jeho novou podobu. A nejen vzhled časopisu je nový. Po téměř dvou desetiletích jsme se rozhodli vytvořit novou vizuální identitu Zoo Ostrava, a to včetně loga. Dvacet let je dlouhá doba, během které se mnohé změnilo. Ostravská zoo patří dnes k významným světovým hráčům v ochraně přírody, postupně vzkvétá, a to i díky Vaší trvalé přízni. Dnes je doslova zalita barvami. A právě přepestrá příroda se stala předlouhou pro náš nový vizuál. Jistě, něco také zůstalo, především motiv hrocha v novém logu. Snad se Vám bude líbit. A co najdete uvnitř čísla? Představíme Vám šest druhů a jeden poddruh, které bychom ve volné přírodě již hledali marně. Sedm taxonů, které jsme my lidé ať už záměrně nebo svou nedbalostí v přírodě vyhubili. Tyto tragédie se udály v relativně nedávné době – poslední hrdlička sokorská byla spatřena v roce 1972, vyhubení siky vietnamského se datuje k roku 1974 a třeba drobná mexická rybka plata Meyerova žila v přírodě ještě před pouhým čtvrt stoletím. Jaké štěstí pro tyto druhy, že je dokážeme velmi úspěšně chovat v zoologických zahradách a dalších specializovaných zařízeních. Jsme moderní archou – v tomto případě doslova. Nicméně desítky a stovky dalších druhů jsou ve volné přírodě kriticky ohrožené a obávám se, že při každoročním zvyšujícím se počtu ohrožených druhů nemohou naše prostorové kapacity stačit. Pokud nebudeme schopni uchovat všechny ohrožené druhy zvířat, budeme svědky jejich úplného vymizení z planety. Proto – jako memento i poučení pro všechny obdivovatele přírody a návštěvníky naší zoo jsme vybrali desítku lidmi vyhubených druhů, kterým jsme postavili symbolický hřbitov. Mezinárodní Červený seznam eviduje přes 900 takových druhů. O čtyřech z nich se zmiňujeme i v tomto čísle Čolka, a to o těch, jejichž kamenné náhrobky byly v nedávné době doplněny o modely v životní velikosti. Jak je vidět, nový Čolek je nejen v novém kabátku, ale je také tematicky zaměřený. A aby neodrážel jen smutnou realitu, zařadili jsme také několik pozitivních příběhů s dobrým koncem. Dočtete se o globálním hnutí Reverse the Red, v rozhovoru s naším koordinátorem *in situ* projektů Františkem Příbrským se dočtete o úspěšném boji proti pašerákům zvířat. A na závěr si Vás dovolíme pozvat na další ročník charitativního běhu, kterým tentokrát podpoříme rychle mizející mořské korály. Děkujeme za Váš zájem a podporu a přežeme Vám krásné zážitky a radost z poznání při procházkách pestrou Zoo Ostrava!

Přeji Vám příjemné počtení!
Jiří Novák

Foto na titulní straně
Hrdlička sokorská
(*Zenaida graysoni*)

**Časopis vydala Zoologická
zahrada a botanický park Ostrava,
příspěvková organizace v roce 2023.,
Michálkoviclá 2081/197, 710 00
Ostrava, telefon: +420 596 241269
e-mail: info@zoo-ostrava.cz**

Zoo je otevřena denně po
celý rok od 9:00 hodin.

Zřizovatelem Zoo Ostrava
je statutární město Ostrava.
Autoři textů: Barbara Krzyžanková,
Jiří Novák, Šárka Nováková
a Jana Strakošová.

Autoři fotografií: Lucas Bono,
Lucie Čížmářová, Enrico Gombala,
Markéta Rejlková, Pavel Vlček,
Monika Vlčková a archiv Zoo Ostrava.

Sazba: Lukáš Pracný.

Neprošlo jazykovou korekturou.

Sedm v přírodě vyhubených druhů v Zoo Ostrava

V Červeném seznamu (Red List of Threatened Species), který sestavuje Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), neustále narůstá počet ohrožených druhů. Aktuálně je v něm uvedeno přes 42 000 druhů. Také v seznamu chovaných zvířat ostravské zoo neustále stoupá počet ohrožených druhů/pod druhů. Více

než třetina ze zhruba 450 taxonů je v Červeném seznamu zařazena v jedné z kategorií **Vulnerable** (zranitelný), **Endangered** (ohrožený), **Critically Endangered** (kriticky ohrožený) a dokonce **Extinct in the Wild** (vyhubený v přírodě). Ano, v zoo chováme i takové druhy/pod druhy, které už ve volné přírodě

nenajdeme. Byly z ní totiž v důsledku činnosti člověka zcela vyhubeny, a to poměrně nedávno. A jen díky tomu, že se daří jejich odchovy v lidské péči – na farmách, v soukromých chovech nebo právě v zoologických zahradách, nevymizely z naší planety úplně. Zoo Ostrava chová celkem sedm takových druhů.

SIKA VIETNAMSKÝ (*Cervus nippon pseudaxis*)

V přírodě vyhuben v roce 1974. Jedná se o nejjihnější poddruh jinak běžného jelena siky. Vyhuben byl v důsledku nadměrného lovu a ztráty přirozeného prostředí, které lidé přeměňovali na zemědělskou půdu. V současnosti se vyskytuje pouze pod dohledem ochránářů v několika vietnamských národních parcích. V Zoo Ostrava je chován od roku 1998 a za tu dobu se zde podařilo odchovat přes 60 mláďat.

HRDLIČKA SOKORSKÁ (*Zenaida graysoni*)

V přírodě vyhubena v roce 1972. Vyskytovala se pouze na ostrově Socorro u západního pobřeží Mexika. Hlavní problém byla pravděpodobně predace zavlečenými domácími kočkami, ale závažný byl i lov lidmi. Ovce spásající vegetaci a invaze sarančat požírající listy, květy a ovoce značně zredukovaly potravinovou základnu hrdličky. V Zoo Ostrava je chována od roku 1974 a za tu dobu se zde podařilo odchovat 25 mláďat.

JELEN MILU (*Elaphurus davidianus*)

Ve své domovině vyhuben před více než 100 lety, ve volné přírodě pravděpodobně už před 2000 lety. Původně obýval bažinaté lesní oblasti ve východní Číně. Byl loven hlavně pro maso v dobách hladomoru. Po vyhubení v přírodě přežíval jen v oborách kolem císařského paláce v Pekingu. V Zoo Ostrava je chován od roku 1974 a za tu dobu se zde podařilo odchovat 85 mláďat.

SKIFIE ŽLUTÁ (*Skiffia francesae*)

Byla vědecky popsána teprve v roce 1978, v tu dobu už ale v přírodě nežila. Původně obývala říčku v povodí řeky Ameca v Mexiku, znečištění vody a konkurence nepůvodních druhů však způsobily její vyhubení. Na začátku tisíciletí byla objevena druhá malá populace v izolovaném prameni, ten ale v roce 2010 zcela vyschnul. V Zoo Ostrava je chována od roku 2013 a za tuto dobu bylo odchováno přes 50 mláďat.

JELEČEK TEUCHITLÁNSKÝ (*Notropis amecae*)

Endemit povodí řeky Ameca v Mexiku. Tato drobná kaprovitá ryba byla vědecky popsána až v roce 1986 s dodatkem, že od roku 1969 ji navzdory intenzivnímu průzkumu oblasti nikdo nespátřil. Druh byl proto považován za vyhubený. Znovuobjeven byl v roce 2001. V roce 2014 však nebyl po usilovném pátrání již v přírodě nalezen. V Zoo Ostrava je chován od roku 2019 a za tu dobu se zde podařilo odchovat téměř 40 mláďat.

PLATA COUCHOVA (*Xiphophorus couchianus*)

V přírodě žila naposledy v roce 1967. Ještě v 90. letech byly objeveny další populace, většinou šlo ale o křížence s nepůvodními druhy plat. Původně obývala několik pramenů na severovýchodě Mexika, kde dnes leží čtyřmilionová metropole Monterrey. Tyto prameny zanikly v zástavbě nebo se do nich dostaly invazní druhy, které jsou konkurenčně silnější, a navíc se s platami Couchovými kříží. V Zoo Ostrava je chována od roku 2018 a za tu dobu se zde podařilo odchovat přes 250 mláďat.

PLATA MEYEROVA
(*Xiphophorus meyeri*)

V přírodě vyhubena v roce 1997. Tato ryбка se vyskytovala pouze v jediném prameni na severovýchodě Mexika, který se kvůli prodlužujícím se intervalům sucha ocitl bez vody. Přežila jen v akváriích. V Zoo Ostrava je chována od roku 2018 a za tu dobu se zde podařilo odchovat přes 100 mláďat.

Chov v lidské péči je pro tyto taxony zásadní!

Proč druhy vymírají?

Vymírání druhů je v historii vývoje Země přirozený jev. Některé druhy se neuměly přizpůsobit změnám prostředí a ustoupily druhům novým. S rozvojem lidské společnosti ale začaly druhy zvířat i rostlin mizet mnohem rychleji. V současnosti čelíme nejrychlejšímu vymírání druhů v historii planety Země.

Jaké jsou největší hrozby ze strany lidí?

- ničení přirozeného prostředí zvířat
- nadměrný lov a pytláctví
- vnášení nepůvodních druhů

**REVERSE
THE RED**

Mezinárodní hnutí „Reverse the Red“

„Reverse the Red“ je globální hnutí vyhlášené na podzim 2022 Mezinárodním svazem pro ochranu přírody (IUCN) a Světovou asociací zoologických zahrad a akvárií (WAZA). Dává si za cíl podpořit spolupráci světových vládních i neziskových ochranných organizací, které se významným způsobem podílejí na záchraně ohrožených druhů na planetě. Zoo Ostrava se spolu s dalšími českými zoologickými zahradami k hnutí také připojila.

Název hnutí „Reverse the Red“ by se dal volně přeložit jako zvrácení nárůstu počtu druhů na mezinárodním Červeném seznamu (The IUCN Red List). Na něm je aktuálně uvedeno přes 150 000 druhů, z nichž více než 42 000 je ohroženo vyhubením. Cílem mezinárodního hnutí je podpořit strategickou spolupráci a přímou akci ochranných organizací, vedle IUCN a WAZA také řady nevládních organizací, nadací a samozřejmě zoologických zahrad a akvárií sdružených ve WAZA, ale také prezentovat široké veřejnosti úspěšné mezinárodní aktivity, které přispěly k záchraně ohrožených druhů na Zemi. Na webových stránkách hnutí je uvedena celá řada příkladů úspěšných mezinárodních ochranných projektů a jsou mezi nimi i dva, do nichž je zapojena Zoo Ostrava:

Záchrana mexických ryb z povodí Río Ameca

Vlajkovým druhem aktivit na záchranu mexických živorodých ryb je gudea pomerančová (*Zoogoneticus tequila*) – druh, který na své původní lokalitě na přelomu tisíciletí spolu s dalšími druhy vymizel. Důvodem vymizení bylo zejména znečištění vody, extrémní sucho

a pravděpodobně také introdukce nepůvodních druhů ryb a jejich kompetice s těmi původními. V roce 2009 byla založena mezinárodní pracovní skupina zaměřená na ochranu gudejí – Goodeid Working Group (GWG), Zoo Ostrava se stala členem v roce 2017. Členové GWG zajišťují především ochranu *ex situ* formou podpory vzájemné spolupráce mezi privátními akvaristy, univerzitami, zoologickými institucemi či muzei tak, aby se zachovaly akvariální populace druhů a přirozeně se vyskytujících forem gudejí. Velkou zásluhu na záchraně gudejí i dalších druhů mají britští akvaristé, v jejichž chovech druh přežil. Následně byly rybky namnoženy na univerzitě v mexické Morelii. V roce 2016 došlo k vypuštění téměř tisícovky jedinců zpátky na původní lokalitu. Více informací na [ps://www.reversethered.org/stories/tequila-splitfin](https://www.reversethered.org/stories/tequila-splitfin).

Návrat orlosupa bradatého do přírody Evropy

Původním záměrem byl návrat orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) do Alp, odkud byl tento majestátní dravec vyhuben před více než 100 lety. O návratu se začalo poprvé uvažovat už ve 30. letech 20. století, kdy

Ochrana přírody

se zrodila i myšlenka využít k tomuto účelu v lidské péči odchovaných ptáků. V roce 1978 byl zahájen mezinárodní repatriační projekt „Návrat orlosupa bradatého do Alp“ financovaný Frankfurtskou zoologickou společností (FZS). Postupně se do něj zapojilo přes 35 evropských zoo, dále správy národních parků v Alpách, Světový fond na ochranu přírody (WWF) a také speciálně zřízené chovné stanice. První orlosupi byli do Alp vypuštěni po 8 letech příprav na území Rakouska. K prvnímu úspěšnému vyvedení mláďat v přírodě došlo až v roce 1997, což svědčí o tom, jak dlouhá a náročná je náprava předchozích činů člověka! Do roku 2020 bylo nejen v Alpách, ale i na dalších místech jižní Evropy vypuštěno 585 mladých orlosupů odchovaných v lidské péči. V oblasti nyní žije přes 100 párů. Zoo Ostrava se k projektu přidala v roce 2009 a od té doby poskytla 17 orlosupů k vypuštění. Více informací na <https://www.reversethered.org/stories/bearded-vulture>.

Návrat orla skalního do České republiky

Orel skalní (*Aquila chrysaetos*) byl na území České republiky vyhuben člověkem na konci 19. století. Po více než 100 letech, v roce 2006, byl zahájen projekt na jeho

návrat do české přírody, jejíž součástí od nepaměti tento dravý pták byl. Jako symbol vznešenosti, krásy a síly byl v minulosti zobrazován na erbech šlechtických rodů, měst i celých zemí. Záchranný projekt je realizován Základní organizací Českého svazu ochránců přírody v Novém Jičíně – Záchrannou stanicí v Bartošovicích na Moravě, v těsné spolupráci se Štátnou ochranou přírody Slovenské republiky. Zoo Ostrava je od začátku hlavním partnerem projektu, v rámci kterého bylo do přírody vypuštěno celkem 27 orlů skalních. Ve volnosti žije v současné době asi polovina z nich. První úspěšné zahníždění orlů proběhlo v roce 2011. Do roku 2022 bylo úspěšně vyvedeno více než 10 mláďat. Byl tak splněn jeden z hlavních cílů projektu, a sice to, aby se slovenská populace orlů skalních propojila s populací orlů vypuštěných na území ČR, a přirozeně tak rozšířila území svého výskytu. Více informací na https://www.zoo-ostrava.cz/cz/ochrana-prirody/?ochrana_id=7.

Věříme, že podobných příběhů se šťastným koncem bude postupně přibývat a že se podaří zvrátit neustále se zvyšující počet ohrožených druhů.

Mládě kondora královského

Skryté poklady ostravské zoo

Zoo Ostrava chová přes 450 druhů živočichů, ale ne všechny mohou návštěvníci vidět. Řada z nich je chována mimo jejich zraky – v chovatelském zázemí. Některé dočasně, jiné trvale. Jaký je důvod pro chov zvířat v místech, kam nemají návštěvníci přístup?

Mezi hlavní úkoly moderních zoologických zahrad patří především usilovná práce na záchraně v přírodě ohrožených nebo dokonce vyhubených druhů zvířat. Zoo proto vytvářejí co nevhodnější podmínky pro chov těchto zvířat, aby se v podmínkách lidské péče úspěšně rozmnožovala, a vytvářela tak stabilní a geneticky variabilní populace, které mohou sloužit jako záložní pro případ, že by v přírodě došlo k prudkému poklesu početnosti, nebo dokonce k úplnému vymizení druhu. Že druhy opravdu z přírody mizí a na Zemi zůstávají jen díky chovu v lidské péči, jste si mohli přečíst v prvním článku tohoto časopisu.

Zásadní důvody, proč některé druhy skrýváme před zraky návštěvníků:

- Druh je natolik vzácný a „křehký“, že by i velmi kvalitní expoziční zařízení nebylo zárukou rozmnožování. U takového druhu je potřeba udělat pro jeho rozmnožení a tím i záchranu maximum. Přítomnost statisíců párů očí ročně by mohlo být překážkou (hrdlička sokorská).
- Druh je natolik plachý, že vyžaduje naprostý klid v ústraní (kondor královský).
- Druh je natolik chovatelsky náročný, že potřebuje speciální podmínky v zázemí, jinde obtížně či draze splnitelné (rájovčik Linkeho).
- Druh je pro chovatele zcela nový,

tzň., že nemají zkušenosti ani s příbuznými druhy a je potřeba se jej nejprve naučit dobře chovat v zázemí (outloň malý).

A pak jsou situace, kdy je druh umístěn v zázemí dočasně, například když čeká na výstavbu či rekonstrukci svého chovatelského zařízení v expoziční části. Oproti savcům, či ptákům je celá řada plazů či ryb mezi zoo předávána jako mláďata. Taková zvířata musí v zázemí i několik měsíců dorůstat. Krátce zde pobývají i dovezená zvířata kvůli karanténě. Některé teplomilné druhy zde tráví zimu, protože v expoziční části nemají k dispozici vhodné zimoviště (například lemuři či exotičtí ptáci).

Skryté poklady zoo

V zázemí se také nacházejí líhně, v nichž probíhá inkubace ptačích či plazích vajec. I přesto, že dospělé jedince je možné spatřit v návštěvnické části, odchovy mláďat některých ptáků (hlavně dravců, kondorů nebo zoborožců) a většiny plazů (želv, hadů i ještěřů) probíhají pod dohledem chovatelů v zázemí, stejně jako odchovy ryb, paryb, obojživelníků nebo zástupců bezobratlých živočichů. A zatímco ptačí mláďata jsou krátce po vyklubání podkládána zpět na hnízdo rodičům, mláďata plazů, která jsou hned po vyklubání

samostatná a péči rodičů nevyžadují, zůstávají v zázemí, kde v kontrolovaných podmínkách dorůstají. Mnohá by se v expozicích mohla stát potravou už vlastních rodičů, nebo jiných obyvatel terária.

V Zoologické zahradě a botanickém parku Ostrava je mimo zraky veřejnosti chována celá řada druhů, a i díky tomu se zde daří velmi vzácné až raritní odchovy nejen v rámci České republiky, ale také na evropské úrovni.

Příklady druhů chovaných v zázemí

OUTLOŇ MALÝ (*Nycticebus pygmaeus*)

Tuto vzácnou asijskou poloopici s noční aktivitou chováme od loňského roku – samici (*2021) jsme získali ze Zoo Lipsko a samce (*2020) ze Zoo Jihlava. Po krátkém období seznamování přes kontaktní mřížku byla zvířata spojena a záhy došlo i na páření. Dne 26. února 2023 samice porodila dvojčata, o která se příkladně stará. Samec se do odchovu nijak nezapojuje, ale od samice s mláďaty není díky prostorným ubikacím oddělen. Zoo se zahájením chovu outloňů zapojila do Evropského *ex situ* programu (EEP) s cílem podpořit jejich chov v lidské péči. Připojila se také k myšlence tzv. outloňích arch, jejichž hlavním cílem je primárně vytvořit dostatečný prostor pro chov a rozmnožování těchto primátů, a tak zachovat dlouhodobě životaschopnou a geneticky pestrou populaci, ze které bude možné v budoucnu poskytovat jedince pro vypuštění do přírody, pokud to bude potřeba. Outloň malý se ve volné přírodě vyskytuje východně od řeky Mekong ve východní Kambodži, v jihozápadní Číně (provincii Junnan), Laosu a Vietnamu. Do roku 2020 byl v Červeném seznamu (The IUCN Red List) řazen v kategorii zranitelný (Vulnerable), jeho situace v přírodě se zhoršila, proto byl přeřazen do kategorie ohrožený (Endangered). Příčinou ohrožení je kromě ztráty habitatu zejména nelegální obchod s domácími mazlíčky. Divocí outloni jsou chytáni a nabízeni turistům jako atrakce k vyfotografování. Mnoho jich hyne kvůli stresu a držení v nevhodných podmínkách.

KONDOR KRÁLOVSKÝ (*Sarcoramphus papa*)

Tento druh se v zoologických zahradách chová poměrně vzácně a jen ojediněle se zde rozmnožuje. Hlavním důvodem, proč se nedaří mláďata odchovávat, je problém se sestavením harmonizujícího páru. V naší zoo se tyto pestře zbarvení mrchožrouti chovají od roku 1970 a teprve v roce 2017 se zde podařilo odchovat první mláďe. Od té doby se kondori rozmnožili již několikrát. Aktuálně pečují o své šesté mláďe. Přestože se chovatelé snaží do odchovů nijak nezasahovat, v tomto případě asistují. Rodičovský pár byl sestaven v roce 2011 a rozmnožovat se začal už v roce 2014, ale neúspěšně. Problém nastává při klubání

mláděte, rodiče zřejmě nevědí, jak pomoci líhnoucímu se mláděti z vejce. Chovatelé tedy nechají vejce inkubovat pod rodiči, ale pár dnů před líhnutím odebírají vejce do líhně a na hnízdě je nahrazují podkladkem. Při klubání mláděti pomohou, tři dny je rozkrmují (to je doba, kdy nehrozí fixace mláděte na člověka) a poté vracejí zpět na hnízdo rodičům, kteří jej bez problémů přijmou a začnou o ně ihned pečovat. Jelikož jsou kondoři královští extrémně citliví na vyrušení, je rodičovský pár trvale umístěn v zázemí zoo, aby měl klid na hnízdění i následnou péči o potomky. Chovatelská základna v evropských zoologických zahradách je poměrně nízká a čítá okolo jednoho sta ptáků. Přirozeně odchovaní jedinci mají proto velký význam pro evropský chov.

SOVY PRO REPATRIACI

V zázemí se na dlouho „uhnždily“ i dva druhy našich sov. Několik párů sov pálených (*Tyto alba guttata*) a sýčků obecných (*Athene noctua noctua*) se zde intenzivně rozmnožuje. Přirozeně odchovaná mláďata pak bezplatně poskytujeme pro vypuštění do české přírody za účelem posílení divokých populací. Doposud jsme předali 515 sov pálených a 104 sýčků. Abychom docílili početných odchovů, poskytujeme sovám speciální podmínky a také dostatek klidu v zázemí. Možná i díky tomuto dílčímu počínání tyto druhy ještě v naší přírodě nevyhynuly. Od roku 2020 je mohou návštěvníci spolu s dalšími zástupci naší fauny vidět v nových voliérách na Cestě vody.

ARA HYACINTOVÝ (*Anodorhynchus hyacinthinus*)

Naopak z návštěvnické části do zázemí jsme přestěhovali pár tohoto papouška, který byl dlouhá léta nepřehlédnutelný ve velké voliérě naproti pavilonu Tanganika. Přestože pár spolu plně harmonizoval, několik let nedošlo k páření. Doufali jsme, že v klidnější části zoo se rozmnožení podaří. Avšak ani po změně místa se nepodařilo tomuto vzácnému druhu odchovat mláďata. Proto jsme se rozhodli k výměně samců. V loňském roce původní samec odcestoval do Zoo Jerez (Španělsko) a ze Zooparc Puntawerde (Itálie) jsme přivezli samce nového. Spojení se samicí proběhlo bez komplikací. Ptáci dál zůstávají v zázemí a chovatelé vyčkávají, jak se bude jejich soužití vyvíjet.

KROKODÝLOVEC ČÍNSKÝ

(*Shinisaurus crocodilurus vietnamensis*)

Pár těchto vzácných a vyhubením ohrožených plazů obývá akvaterárium v expozici Vadtha ni – Chrám gibbonů, ale na tuto zimu byl přestěhován do zázemí. V polovině března zde samice porodila čtyři mláďata. Samice krokodýlovců nekladou vejce, ale mláďata se vyvíjejí v těle matky (8 až 14 měsíců). Od narození jsou plně vyvinutá a schopná se o sebe postarat. Živí se žížalami, cvrčky a bráněnkami. Po zoo v německém Kolíně se Ostrava stala druhou evropskou zoo, kde se tito plazi rozmnožují. Krokodýlovci jsou navíc i zcela jedineční. Tvoří samostatnou jednodruhovou čeleď šupinatých plazů s evoluční historií sahající minimálně do rané křídy před více než 120 miliony let.

KREKETKA

(*Lysmata boggessi*)

V zázemí aktuálně odchováváme desítky mořských krevetek. Tento druh se v akváriích rozmnožuje jen vzácně, protože má nepřímý vývoj s larvami, které se vznášejí volně ve vodě a loví mikroskopickou potravu. Larvy se několikrát svlékají a z velikosti 3 mm vyrostou až na 1,5 cm s dlouhými končetinami. Po zhruba 25 dnech se krevetka přemění konečně do podoby zmenšeného dospělého a přestane se vznášet. Dospělí jsou relativně dobře chovatelní ve společných mořských akváriích s rybami, kde vynikají barevností a zajímavým způsobem života. Bez speciálně upravených podmínek a pečlivé systematické práce v zázemí by však jejich odchov nebyl možný.

Výše uvedené příklady jsou jen jedněmi z mnoha. Zázemí je zkrátka nepostradatelné. Bez něj bychom neměli prostory pro chov ohrožených či vyhubených druhů. Nemohli bychom vykonávat svou práci v souladu s posláním moderních zoo. Nakonec, i řada dobrých chovatelů pracuje převážně, anebo právě jen, v zázemí Zoo Ostrava.

Boj proti pašerákům divokých zvířat v jihovýchodní Asii

Rozhovor s Františkem Příbrským o zatčení hlavy indonéského pašeráckého gangu.

Františku, jak se přihodí, že se z biologa, zoologa, ochránáře zvířat stane bojovník proti organaizovanému zločinu, který chytá pašeráky?

V Indonésii, kde dlouhodobě působím, se při ochraně ohrožených druhů pašerákům „vyhnout“ snad ani nedá. Roky jsme se snažili zvířata chránit převážně po dobrém formou vzdělávání,

zapojování místních farmářů do ochrany nebo zaměstnáváním pytláků. V případě pašeráků to ale po dobrém většinou nelze, už jsme nechtěli jen nečinně přihlížet, a tak jsme se rozhodli začít něco dělat i s tímto. První stopy vedoucí k indonéským pašerákům luskounů jsme zachytili již v prosinci 2021, kdy jsme s produkční společností Bionaut natáčeli dokumentární

snímek právě o kriticky ohrožených luskounech ostrovních. Během následného několikaměsíčního utajovaného vyšetřování jsme pak z bezpečnostních důvodů tým rozšířili o indonéské vyšetřovatele a dva mezinárodně uznávané experty: profesionálního vyjednavče z Jižní Ameriky a izraelského ochránáře Ofira Droriho, zakladatele sítě mezinárodní organizace EAGLE

bojující v Africe proti trestné činnosti páchané na volně žijících zvířatech.

Můžeš čtenářům prozradit, jakým způsobem se podařilo získat informace o organizované síti pašeráků? Nebo je to tajné? Sbíráte i drby – třeba z tržnice, které vás mohou zavést na stopu?

Ano, sbíráme informace, kde se dá. Někdy je to pomocí informátorů, pravidelně fyzicky monitorujeme vybrané trhy se zvířaty a v poslední době je cenným zdrojem informací internet. Právě na internet se v současné době „z ulic“ přesunula velká část pašeráků. A sociální sítě byly zdrojem informací vedoucím k našim cílům. Ve vyšetřování jsme se zaměřili přímo na špičku indonéského gangu, pašeráka s přezdívkou Greed, který primárně obchodoval s ulovenými primáty, luskouny a plazy. Greed pobízel k lovu mnoho svých pytláků ze Západní a Severní Sumatry. Obří rozsah jeho působení potvrdil navíc fakt, že řídil čtyři WhatsAppové skupiny čítající stovky členů, na kterých se denně prodávala nelegálně ulovená zvířata, často kriticky ohrožených druhů – luskounů, primátů včetně orangutanů, gibbonů a outloňů i sladkovodních druhů želv. Zaznamenan byl dokonce i případ obchodu se slunětem slona sumaterského. Zátah na pašeráka měl proběhnout v jeho domě, kde měl být zatčen přímo při prodeji zvířat. Akce byla dramatická do poslední minuty, protože Greed nečekaně změnil místo setkání, a tak jsme museli postupovat podle krizového scénáře a novému místu urychleně přizpůsobit své pozice i plán celé akce.

Spolupracovali jste s místní policií a dalšími organizacemi od začátku, když jste zjistili, že

jde o organizovanou skupinu? Rozuměli jste si, proč je pašeráctví nebezpečné? Brali vás od začátku jako partnery, nebo jste si museli respekt nějak zasloužit?

Vyšetřování realizovali naši vyšetřovatelé, kteří se s místní policií spojili ve chvíli, kdy jsme měli dostatek informací a důkazů. Během samotného zátahu jsme spolupracovali s indonéskou policií z provincie Západní Sumatra (POLDA SUMBAR) a úředníky z tamní Agentury ochrany přírody (BKSDA SUMBAR). Ti nakonec v domě pašeráka zabavili kriticky ohroženého luskoun ostrovního, tři kočata chráněné kočky bengálské a želvu mohutnou. Tato zvířata byla následně převezena do karantény a veterinárně ošetřena. Jelikož luskoun a želva byli čerstvě uloveni, mohli být vypuštěni zpět do volné přírody. Kočata kočky bengálské v záchranné stanici zůstanou do doby, než dorostou a nabudou více síly. Poté budou i ona v ideálním případě vypuštěna do vybrané přírodní rezervace. Usvědčený obchodník byl policií na místě zatčen a převezen do vazby. Greed v následném soudním líčení dostal 9 měsíců odnětí svobody nepodmíněně a pokutu v řádu několika milionů indonéských rupií. Zatčení tohoto pašeráka v Indonésii je pro ochranu zvířat opravdu velmi přínosné a místní

policie si je toho dobře vědoma. Navíc by měli plnit své interní kvóty, které jim udávají, jak intenzivně by měli proti organizovanému zločinu bojovat. Pro nás jako cizince je důležité vidět, že místní policie má zájem proti pašerákům bojovat. Není to vždy jednoduché ani automatické, ale v našem případě jsme cestu k úspěšné spolupráci našli poměrně rychle. Pro nás je také důležité, že každé zatčení pašeráka divokých zvířat vysílá zprávu dalším zločincům. Průběh vyšetřování i samotné zatčení zaznamenala environmentální fotožurnalistka Lucie Čižmářová (Zoo Olomouc).

Čím dál více lidí má zájem chránit zvířata.

Jak vidí zátah na pašeráky veřejnost v Indonésii? Jsou místní na straně zákona? Je pašování zvířat mezi místními už odsuzováno nebo je stále vnímáno jako součást místních tradic a kultury?

Veřejnost pašeráky většinou odsuzuje. Vidím velmi pozitivní změny u nové generace Indonésanů, která na vlastní kůži zažívá úbytek

divokých zvířat a čím dál více lidí má zájem je chránit. Tento trend je obdobný i ve spoustě dalších bohatnoucích zemí, a proto i do určité míry věřím v pozitivní budoucnost. Zprávy o úspěšném zátahu na indonéského pašeráka byly zveřejněny ve většině tamějších médií. Zapojení členové POLDA a BKSDA SUMBAR v průběhu tiskové konference obdrželi ocenění za jejich úsilí v boji proti ilegálnímu obchodu se zvířaty podepsané řediteli Zoo Ostrava a Zoo Liberec. Na realizaci akce se finančně podílela i polská Zoo Wroclaw s její nadací DODO.

Povedlo se vám ještě něco dalšího v boji proti pašerákům?

Hned v květnu se nám podařilo chytit také jednoho z deseti největších pašeráků loskutáků v Indonésii, který působil na ostrově Jáva. Měl u sebe 5 kriticky ohrožených loskutáků a 1 rajku srpозobou, což je vzácný pták z Papuy, který je tradičně loven pro svá pera do čelenek domorodců. Naši vyšetřovatelé se pokoušeli v případě také rozkrýt korupci, ke které došlo při stanovení kauce pro pašeráka, díky níž vyvázl na svobodu. Prostřednictvím tohoto případu se nám ale následně

podařilo dostat do sítě pašeráků ohroženého ptactva. Díky tomu náš tým ochranářů ve spolupráci s místní složkou agentury na ochranu přírody a armádou na konci července zabavil obchodníkovi na ostrově Tuangku 11 loskutáků niaských, kteří by jinak byli prodáni jako domácí mazlíčci. Celková světová populace loskutáků niaských čítá pouhých přibližně 300–500 jedinců. Zdravotní stav loskutáků byl dobrý, takže mohli být ještě tentýž den vypuštěni zpět do přírody. Zatčení lovců přišli o výdělek a byl jim udělen podmíněčný trest. Případ je stále otevřený. Cílem vyšetřování je zátah na další klíčové koordinátory této pašerácké sítě. Na problematiku kriticky ohroženého ptactva v Indonésii upozorňujeme dlouhodobě. Pytláci jsou totiž schopni při jediné akci na menším indonéském ostrově kompletně odlovit populaci jednoho druhu a díky korupci navíc často vyvážnout bez sankcí. Tyto úspěchy odstartovaly celou řadu dalších vyšetřování. V dalších letech se tak můžeme těšit na další případy rozkrývání a potírání ilegálního obchodu se zvířaty nejen na indonéské Sumatře.

Spolupracujete s místními médii?

Jsou ochotní informovat o zátazích?

Ano, snažíme se aktivně hledat nadšené novináře, kteří by nám pomohli toto téma a dané případy zviditelňovat. To je důležité v rámci osvěty a vyslání signálu dalším pašerákům. V rámci sledování případu i po vynesení rozsudku spolupracujeme s investigativními novináři. Vše to ale samozřejmě něco stojí.

Co je při akci samotné nejobtížnější?

Je to multidisciplinární práce. Každý případ je jiný a vždy je obtížné něco jiného. Někdy může být velký problém v korupci, někdy selže lidský faktor a někdy není dostatek finančních prostředků. Když už ale dojde na samotnou akci, tak to znamená, že vyšetřování a příprava byly do určité míry úspěšné. Složitější je se k té samotné akci prokousat, udržet u toho všechny v bezpečí a případ následně dotáhnout do konce, který můžeme považovat až ve chvíli uplynutí pašeráckého trestu.

Máte neprůstřelné vesty?

Nemáme :). Není to potřeba, jelikož nejsme ti, kteří fyzicky pašeráky zatýkají, to už je práce policie nebo armády. My vše sledujeme na dálku nebo online. Každopádně bezpečí našich vyšetřovatelů je pro nás vždy na prvním místě a striktně dodržujeme bezpečnostní pravidla.

Jak se měří úspěch akce – počtem „vysvobozených“ zvířat?

Důležitější než počet zabavených zvířat, je postavení a aktivita pašeráka. Může se stát, že při razii má u sebe jen jedno zvíře, ale pokud jich za rok prodá stovky, není počet momentálně zabavených zvířat zdaleka to hlavní. S tímto dost bojujeme, protože málokdy se stane, že je pašerák souzen za to, kolik zvířat prodal v minulosti,

ale řeší se pouze počet aktuálně zabavených zvířat, jelikož se jedná o hlavní a nezpochybnitelný důkazní materiál. Snažíme se ale případ sledovat a podílet se na něm i po zatčení pašeráka. Cílem je minimalizovat riziko korupce a dohlížet na to, že se bude více přihlížet na rozsah obchodu, a ne pouze na počet zabavených zvířat.

Co nejméně pomůže, aby k podobným krádežím zvířat z přírody nedocházelo?

Aktivní vymáhání daných zákonů a s tím související aktivní a nezkorumpované orgány jako je policie, armáda a agentury ochrany přírody. My jako neziskové organizace můžeme být jakýmsi mozkem boje proti pašerákům, ale každý mozek potřebuje tělo

k podání výkonu. Velmi důležitá je osvěta veřejnosti a to, aby lidé netolerovali lov chráněných druhů a pašeráctví, když na něj narazí. Zapomenout ale nesmíme také na zapojování místních komunit do ochrany zvířat, protože jsou to oni, které s nimi žijí v sousedství. To se nám úspěšně osvědčilo v rámci projektu Kukang Coffee.

Je šance, že pašeráci přestanou se svými aktivitami? Mohou se napravit? U nás se říká, že z pytláka je nejlepší hajný...

Ano, pytláci jsou často obyčejní lidé, kteří pouze dostali možnost si přivydělat. S nimi se dá mnohdy velmi dobře pracovat a jsou skvělí rangeři nebo asistenti. U pašeráků je to ale většinou jiné. To jsou kriminálníci napojení i na další

ilegální aktivity jako je obchod s drogami, zbraněmi nebo lidmi. U těch je ta náprava složitější, ale ne stoprocentně vyloučená.

Kolik lidí je zapojených do pašeráckého gangu?

To je individuální. Může se jednat o jednotlivce, ale i sítí desítek spolupracujících lidí.

Odchytávají pašeráci na zakázku, nebo berou, co jim přijde pod ruku?

Pašeráci mají většinou nakontaktované „své“ pytláky, kteří pro ně loví na zakázku, ale také je sami zásobují svými úlovky. Pašerák je spíše obchodník, co si vybral špatnou komoditu na prodej...

Děkuji za odpovědi.

Běh v Zoo Ostrava pro korály

7. ročník charitativní akce

V pátek **25. srpna 2023** se stezky v areálu Zoo Ostrava už posedmé promění na běžeckou dráhu pro všechny nadšence, kteří se zúčastní charitativního běhu. Letos to bude pro bezobratlé mořské živočichy – **pro korály**. Oblíbený běh, který v tomto roce podpoří neziskovou nevládní organizaci Vesna Panglao Conservation, pořádá zoo ve spolupráci s atletickým klubem SSK Vítkovice. Výtěžek ze startovního poputuje na Filipíny, kde se Vesna Panglao Conservation věnuje ochraně a obnově pobřežních korálových útesů a bude použit na budování umělých korálových útesů z tzv. korálových školek a také na zřízení ekocentra.

Organizace Vesna Panglao Conservation

Hlavním cílem organizace je chránit pobřežní korálové útesy ostrova Panglao u Boholu na Filipínách. Vesna se zabývá ochranou mořského ekosystému pomocí zakládání mořských rezervací a korálových školek, vzděláváním a prací s místními komunitami, podporuje ekologické povědomí, udržitelný

rozvoj, poskytuje podporu pro mezinárodní výzkumné aktivity a diskusní platformu pro místní komunitu a vládní úřady. Snaží se řešit i problematiku odpadních vod znečišťujících pobřeží ostrova. V rámci toho byla v sídle organizace vybudována kořenová čistírna jako vzor pro místní obyvatele. Výstavbou ekocentra Vesna Panglao Conservation rozšíří a prohloubí svou dosavadní činnost. Vesna od roku 2018 vybuďovala 39 umělých útesů, přičemž dosáhla až 80% úspěšnosti v ochraně a rehabilitaci korálů. V důsledku této aktivity byl zaznamenán významný nárůst jak počtu, tak druhové rozmanitosti ryb, měkkýšů a dalšího mořského života v dané lokalitě.

Proč koráli?

Tito barevní a fascinující tvorové vypadají na první pohled jako rostliny nebo oživé kameny, ale ve skutečnosti se jedná o bezobratlé živočichy patřící do kmene žahavci (Cnidaria), tedy do stejné skupiny jako sasanky nebo medúzy. Koráli tvoří základ ekosystému korálových útesů. Právě korálové útesy dnes

čelí obrovským hrozbám zejména v důsledku změn klimatu, ale i nadměrného rybolovu a znečištění moří. Korálové útesy přitom patří spolu s tropickými deštnými pralesy k ekosystémům s největší biodiverzitou na Zemi. Poskytují prostředí k životu a rozmnožování tisícům druhů mořských živočichů. Pevninu chrání před destruktivními vlivy příbojových vln. Řasy rostoucí na jejich povrchu jsou bohatým zdrojem organické hmoty a kyslíku. **Jsou zkrátka zásadní pro život na celé planetě.**

Staňte se ochráncem korálových útesů, přidejte se k nám. Více informací najdete na behzooostrava.cz.

Věděli jste, že...

- korálové útesy jsou domovem pro více než 1 milion různých vodních druhů, včetně tisíců druhů ryb?
- vápencová skořápka korálů vzniká zpracováním oxidu uhličitého v oceánu? Bez korálů množství oxidu uhličitého v oceánu stoupá, což ovlivňuje veškerý život na Zemi.

Další vyhubené druhy v zoo

Pod výběhem Čitván se už řadu let nachází symbolický hřbitov vyhubených zvířat. Návštěvníkům zoologické zahrady připomíná osudy deseti druhů, které v nedávné minulosti nenávratně zmizely z naší Země. A to proto, že měly tu smůlu a zkřížily cestu člověku. Nově byly některé kamenné náhrobky doplněny o modely vyhubených živočichů v životní velikosti.

VAKOVK PSHLAVÝ † 1936

(Thylacinus cynocephalus)

Znám také jako „tasmánský vlk“ nebo „tasmánský tygr“. Byl největším masožravým savcem Austrálie a ostrova Tasmánie. Příčinou vyhubení tohoto vačnatce byla kompetice se zavlečenými domácími psy (dingo). Byl také považován za hrozbu pro domácí zvířata, a proto byl pronásledován a vybitý i s podporou vlády.

HOLUB STĚHOVAVÝ † 1914

(Ectopistes migratorius)

Vyskytoval se na východě USA a Kanady, příležitostně zalétal na jih do Mexika a na Kubu. Hnízdil v obrovských koloniích. Byl však ve velkém loven, často pro zvrhlou zábavu. Lidé také ničili jeho přirozené prostředí. Poslední jedinec byl v přírodě pozorován v roce 1899, poslední chovaný jedinec uhynul v Zoo Cincinnati v roce 1914.

DRONTE MAURICIJSKÝ † 1662

(Raphus cucullatus)

Nelétavý pták příbuzný holubům zvaný též dodo, či „blboun nejapný“. Žil pouze na ostrově Mauricius. První zmínka o tomto druhu pochází z roku 1598 od nizozemských námořníků. V následujících letech byl loven námořníky a decimován nepůvodními zavlečenými druhy. Poslední pozorování pochází z roku 1662.

ALKA VELKÁ † 1852

(Pinguinus impennis)

Byla druhým největším zástupcem čeledi alkovitých, dosahovala výšky asi 85 cm a hmotnosti okolo 5 kg. Obývala velmi rozsáhlý areál v severní části Atlantského oceánu. Osudným jí byl nadměrný a neregulovaný lov pro prachové peří, maso, tuk a sběr vajec. Alka byla nelétavá, takže lov byl velice snadný.

Zánik druhů, stejně jako vznik nových je přirozeným procesem evoluce, většinou dlouhodobým. V současné době se však rychlost vymírání druhů rapidně zvyšuje. Zásadní podíl na tom má člověk, který svou činností zasahuje do všech složek ekosystému a svým často bezohledným chováním je schopen zničit populaci druhu i během několika desítek let (např. koroun bezzubý byl vyhuben během pouhých 27 let!). To již nemá nic společného s přirozeným procesem evoluce. Dochází tak k nejrychlejšímu vymírání v dějinách Země.

Do konce roku 2022 uvádí Červený seznam ohrožených druhů (IUCN Red List of Threatened Species)

zhruba 900 recentních druhů zcela vyhubených a dalších 84 druhů vyhubených ve volné přírodě.

Přes devět tisíc druhů je kriticky ohrožených.

Jsme hrdým partnerem Zoo Ostrava

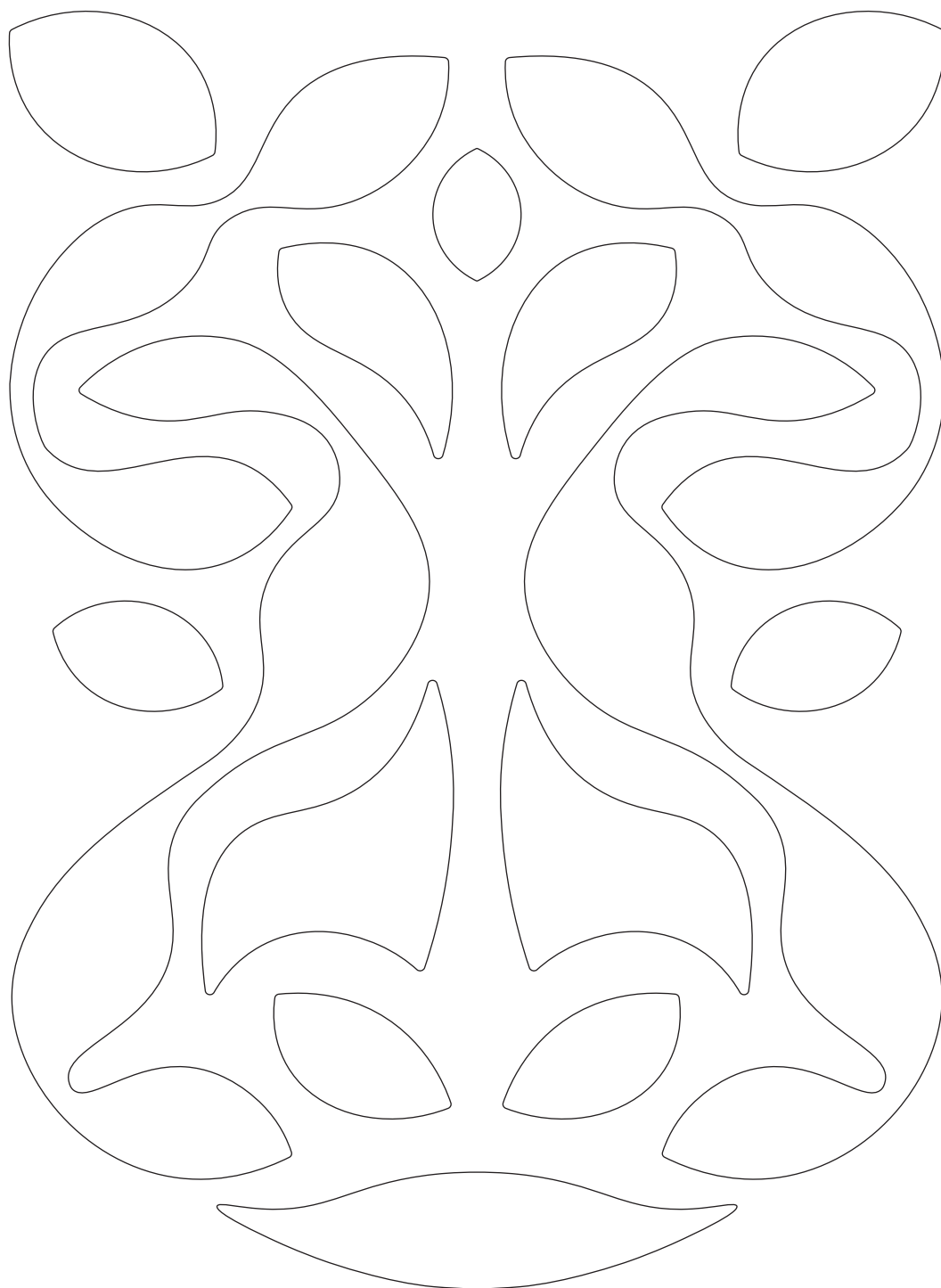
Komerční banka je hrdým partnerem Zoo Ostrava, která je světově uznávanou zoologickou zahradou, aktivně přispívající k záchraně kriticky ohrožených živočichů. Je nám velkou ctí podílet se na dalším rozvoji zahrady a jejích programech pro budoucnost.

GENERÁLNÍ PARTNER
ZOO OSTRAVA

Pro děti

Vybarvi si nové logo Zoo Ostrava

Jaké barvy máš použít, najdeš na straně 3.